

In če bi oslepeli vi?

Andreja Albreht, krajinska arhitektka, ki v urbanih okoljih poskuša olajšati življenje slepim

Slovenija - četrtek, 26.07.2012 Tekst: Tanja Lesničar - Pučko

Andreja Albreht je krajinska arhitektka, ki se posveča načrtovanju vrtov in drugih zunanjih ureditev, pred leti pa je veliko zanimanja požela s svojo diplomsko nalogo, ki je izšla v obliki knjige z naslovom Čutim, vidim, zmorem. V njej se je posvetila arhitekturnim oviram za slepe in slabovidne v javnem prostoru. Kot so te dni s svojim pohodom po Ljubljani demonstrirali štirje slepi, je ovir v prestolnici še vedno ogromno, rešitev pa malo in še te so pogosto slabe.

Zadnje objavljeno

(Foto: Tomaž Skale)

Od česa živite kot krajinska arhitektka?

Največji delež preživetja mi zagotavlja načrtovanje zasebnih vrtov.

Torej Slovenci vrta več ne razumejo kot osebno kreacijo, ampak so začeli prepoznavati tudi kakovost strokovnih rešitev?

Tradicionalno pojmovanje vrta kot polja osebnega okusa je gotovo še močno navzoče, a že nekaj let, vse do lanske krize, je bilo povpraševanje po strokovni pomoči kar veliko; zdaj se kriza pozna, za vrt vedno zmanjka denarja, ker je na vrsti zadnji. Očitno pa je, da ljudje nimajo več toliko časa, da bi vrt urejali sami kot nekoč, vrt tudi ni več le kombinacija pridelovanja zelenjave in mize v senci drevesa, zdaj je dobil druge funkcije.

Kdo so vaši naročniki? Ekonomski višji sloj, lastniki zasebnih hiš? Novogradenj?

Da, to je premožnejši sloj ljudi, ki ima novo hišo ali pa kupi staro in jo prenavlja. Pri tem pogosto naletijo ravno na ta stari vrt, malo solate in cvetlična gredica, ki novim lastnikom ne ustreza več, zdaj je vrt namenjen predvsem počitku, pogosto ima bazen, in je potrebno urediti okolico na povsem drugačen način. Treba je čim boljše izkoristiti

prostor in vse skupaj mora biti čim bolj estetsko, tega pa sami ne znajo, in zato poiščejo pomoč pri nas, krajinarjih.

Mi se seveda prilagodimo njihovim željam in jim ne vsiljujemo svojih "umetniških" kreacij, zato je pri tem načrtovanju zelo pomemben osebni stik s stranko, pogovor, iz katerega razberem, kaj si želijo, in jim ponudim rešitve. To je povsem drugačno načrtovanje kot v primeru javnih prostorov, kjer gre za potrebe širše skupnosti in splošnega uporabnika.

Meja med idejo načrtovalca in uporabnika je še posebej tanka pri arhitekturi.

Naše oblikovanje je vsekakor primerljivo z arhitekturnim, saj je človek v vrt intimno vpet, v njem živi, spremlja njegovo spreminjanje in mu je pogosto enako pomemben kot notranjost hiše, le redki ga imajo le za pokazat, le kot sliko, ki naj se ne spreminja veliko - takšne so zahteve predvsem pri hišah, ki so hkrati tudi poslovni prostori, kjer ima vrt dejansko predvsem dekorativno funkcijo. Družinski vrt pa živi, se prilagaja, jasno je, da se bo otroški kotichek spremenil, ko bodo otroci odrasli, da bodo drevesa zrasla in bodo grmi bolj košati kot takrat, ko jih zasadim, in da bo potrebno zanj skrbeti, ga negovati.

A od hudo zgrešenih idej, na primer želje po kakšnih palmah na Dolenjskem, jih verjetno le skušate odvrniti? Tudi vrtovi so tako kot hiše marsikje postali poligon histeričnega kiča, ki uničuje podeželsko krajino.

Vsekakor jih poskušam diplomatsko, s pogovori, s predstavitvijo različnih rešitev odvrniti od stvari, za katere vem, da si jih kdo želi, a si ne zna predstavljati njihovega klavnega končnega učinka. Včasih pomaga tudi kompromis, želji po eksotičnem se da zadostiti tudi z rastlino v loncu, ni je treba nujno zasaditi v vrt, kjer postane trajen moteč element. Enako velja pri materialih, ljudje velikokrat poznajo le tiste, ki jih vidijo pri sosedih, in zato jim moram predstaviti še druge možnosti, da bi se lahko zares odločali, ne le kopirali.

Imate status samozaposlene v kulturi, pa me zanima, kaj bi za vas pomenilo, če vam država več ne bi plačevala prispevkov, tako kot jih kulturnikom v javnih zavodih?

Jaz delam zelo veliko za slepe in večino tega, kar sem naredila na tem področju, sem delala brezplačno.

Vi ste idealna kulturnica po meri te oblasti!

(Smeh.) Da, a tega si, če bi mi odvzeli status, ne bi mogla več privoščiti, ker moram preživeti. Zdaj sem to počela v prostem času, če bom morala prispevke plačati sama, mi bo žal zmanjkalo časa.

Kaj se je premaknilo na področju odstranjevanja ovir za slepe, odkar ste pred štirimi leti s svojo diplomsko nalogo odločno opozorili na to problematiko?

Veliko smo naredili na področju osveščanja, a seveda morajo svoje narediti oblasti. In z veseljem ugotavljam, da se je v Ljubljani nekaj premaknilo v zadnjih šestih mesecih, medtem ko se je Maribor "zbudil" že leta 2010, tam imajo že izvedena nekatera križišča s talnimi oznakami, tudi sama sem sodelovala pri njihovi izdelavi priročnika Prostor za

vse. Moja knjiga Čutim, vidim, zmorem je bila bolj namenjena osveščanju in predstavitvi dobrih tujih vzorov, ni pa imela tehničnega svetovanja, ta priročnik pa je čisto stvarna pomoč projektantom pri urejanju javnih in prometnih površin.

So se mariborski projektanti teh napotkov držali?

Začeli so z mrežo označenih poti, z najbolj nujnimi stvarmi, zdaj menda že popravljajo neke napake, saj so bili nekateri deli nepovezani, in zdaj so se pridružile še Ljubljana in nekatere druge občine.

Omenili ste napake in ravno na te so minuli teden opozarjali tudi slepi. Kako je mogoče, da so se v Ljubljani lotili talnih oznak, a so jih naredili narobe, s premajhnim reliefom?

Prvi problem je, da projektant dobi v urejanje neko zamejeno območje in tudi če znotraj tega naredi vse, kot je treba, bo oznak zmanjkalo na sosednjem območju, ki je pod nadzorom nekoga drugega; slepi bo nenadoma pred brisanim prostorom. Ravno zato zdaj skušamo z MOL narisati celotno mrežo najnujnejših poti do ključnih uradov, pošte, zdravstvenih domov ipd., ki bi jo slepi najprej osvojili z asistenti, nato pa brez težav uporabljali sami. To mrežo bi morali upoštevati vsi projektanti, brez izjeme.

Druga težava so materiali, mnoge materiale v katalogih oglašujejo kot ustrezne, a to v resnici niso, reliefi so premajhni in slepi jih s palico ne zaznajo. Predvidevam, da se je to zgodilo na Bregu. In ravno zato bomo skušali mi priporočiti tudi dobre materiale in standardizirati rešitve, ki so jih v tujini, predvsem v Nemčiji, Avstriji že dodobra preizkusili in jih nima smisla izumljati na novo. To standardizacijo pa bi morala vsekakor opraviti država in bi veljala za vso Slovenijo, saj je nesmiselno, da bi imel Maribor drugačno ureditev od Ljubljane in bi slepi pri potovanju naleteli na drugačne oznake.

Naj vam v vlogi hudičevega odvetnika zastavim tisto najbolj vulgarno vprašanje, ki ga nihče ne izgovori, a odmeva v glavah neizobraženih odločevalcev: toliko denarja za peščico ljudi?

Moj odgovor je: pomislite, da bi bil slep vaš otrok, mama, oče... ali da bi oslepeli vi. Naredili bi vse, da bi imel ta otrok ob svoji prikrajsanosti čim več možnosti za dobro samostojno življenje. Poleg tega jim enakopravnost zagotavlja tudi ustava. Nikoli žal ne bodo mogli početi vsega, a vsaj tisto, kar jim družba lahko omogoči, moramo narediti.

Potrebna je torej empatija, vživljanje. Je te premalo?

Pri odločevalcih očitno, prav zato je bil del moje naloge tudi načrtovanje vrta ob Društvu slepih in slabovidnih, ki je zdaj končan in kjer se lahko predvsem otroci, tudi z zvezanimi očmi, na svoji koži poučijo, kakšen je svet teme. Šele ko človek zares dojame, kaj zmorejo druga čutila in kakšne ovire so lahko usodne, razume pomen urejanja okolice za hendikepirane. Seveda veliko stvari ni mogoče preprečiti, vedno so tudi nepričakovane ovire, a veliko se vendarle da narediti.

Nekatera pomagala pomagajo tudi drugim delom prebivalstva, zvok na semaforju gotovo tudi starejšim ljudem, celo moj pes se je navadil prečkati ob piskanju.

Vsekakor, populacija se stara in vse več bo slabovidnih ljudi, ki bodo potrebovali prilagoditve, tudi takšne, ki so v prvi vrsti namenjene slepim. Tudi klančine niso namenjene le invalidom na vozičkih, ampak tudi otroškim vozičkom, nakupovalnim vozičkom. Predpisi in zakoni določajo, da je treba dostopnost urediti tudi za slepe, tako kot za gibalno ovirane, le da ni jasno določeno, kaj to pomeni, in zato ni bilo narejeno še skoraj nič. Res je tudi, da so gibalno ovirani večja in bolj aktivna populacija in se lažje zavzemajo za svoje pravice kot slepi. Pri oblikovnih rešitvah slepi denimo ne morejo sodelovati, ker to brez vida ni mogoče. Zato moramo te stvari urejati po vzorcih iz tujine, preverjenih na veliki skupini uporabnikov